

Ένα πρώτο σχόλιο για τη Γυναικοκτονία στην Ελλάδα. Ανάλυση δεδομένων και εξαγωγή πρώτων συμπερασμάτων

Αθανασία Κοντοχρήστου

(Υποψήφια Διδασκτορίσσα του Τμήματος Κοινωνικής Ανθρωπολογίας και Ιστορίας, Μέλος της Επιτροπής Ισότητας των Φύλων του Πανεπιστημίου Αιγαίου)

Ο βιασμός και η δολοφονία της φοιτήτριας του Τμήματος Μεσογειακών Σπουδών του Πανεπιστημίου Αιγαίου Ελένης Τοπαλούδη στη Ρόδο το Νοέμβριο του 2018 άνοιξε, κατ' ουσίαν, το διάλογο της γυναικοκτονίας στην Ελλάδα. Το φαινόμενο της γυναικοκτονίας, που έγινε διεθνώς γνωστό λόγω της εμβληματικής περίπτωσης της Ciudad Juárez, της «πόλης των νεκρών γυναικών» στο Μεξικό και θεωρείται πλέον «παγκόσμια πραγματικότητα» (WHO 2012), έχει αρχίσει δειλά-δειλά να συζητείται και στην Ελλάδα, παρά την έντονη αντίδραση ενός σημαντικού μέρους της κοινής γνώμης για τη χρήση του όρου, που θα μπορούσε να ερμηνευθεί ως μια άρνηση να διερευνηθεί ο έμφυλος χαρακτήρας της πιο ακραίας μορφής βίας κατά των γυναικών λόγω της κυρίαρχης ανδροκρατικής νοοτροπίας που διακατέχει την ελληνική κοινωνία. Η ακαδημαϊκή έρευνα, που δεν είναι αποκομμένη από τα κοινωνικά φαινόμενα και τις υπό διαμόρφωση κοινωνικές καταστάσεις, ευελπιστεί να διερευνήσει το φαινόμενο της γυναικοκτονίας, προς τιμήν μάλιστα της αδικοχαμένης φοιτήτριας του Πανεπιστημίου μας.

Στο πλαίσιο της «συνάντησης» της πανεπιστημιακής έρευνας με τα ζητήματα φύλου εγγράφεται και η υπό εκπόνηση διδακτορική διατριβή για τη γυναικοκτονία στο Τμήμα Κοινωνικής Ανθρωπολογίας και Ιστορίας του Πανεπιστημίου Αιγαίου, όπου επιχειρείται η διερεύνηση της έκτασης και των χαρακτηριστικών του φαινομένου στην Ελλάδα, παρά τους περιορισμούς του ελληνικού περικειμένου και την έλλειψη δεδομένων, καθόσον στη χώρα μας δεν υπάρχει ένας φορέας υπεύθυνος να συλλέγει στοιχεία και να προβαίνει σε αναλύσεις με γνώμονα την έμφυλη διάσταση του φαινομένου της γυναικοκτονίας.

Σύμφωνα με το 23ο Ενημερωτικό Σημείωμα για την έμφυλη βία του Παρατηρητηρίου της Γενικής Γραμματείας Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων (25/11/2019) προκύπτουν κάποια βασικά αλλά ελλιπή στοιχεία. Από τα στοιχεία της Αστυνομίας (ΕΛ.ΑΣ.) φαίνεται ότι κάθε μήνα μία γυναίκα δολοφονείται από κάποιο μέλος της οικογένειάς της που συμφωνεί με ένα παλιότερο συμπέρασμα ότι «μία ή δύο γυναίκες το μήνα δολοφονούνται από τον νυν ή πρώην σύζυγο ή σύντροφό τους» και «ένα από τα πιο συχνά αίτια ανθρωποκτονιών είναι η οικογενειακή βία»¹. Επιπλέον, από τα στοιχεία της ΕΛ.ΑΣ. προκύπτει ότι τα έτη 2013-2018 δολοφονήθηκαν συνολικά 69 γυναίκες με αιτία την ενδο-οικογενειακή βία, ήτοι ποσοστό 30,4-50% ετησίως του συνόλου των συνολικών γυναικών θυμάτων ανθρωποκτονιών, ποσοστό που μπορεί να είναι υποτιμημένο, καθώς στην Ελλάδα η εκτίμηση αυτών των θυμάτων από την ΕΛ.ΑΣ. γίνεται μέσα από τη χρήση του άρθρου για την ανθρωποκτονία με πρόθεση (άρθρο 299 του Ποινικού Κώδικα) σε συνδυασμό με τον νόμο 3500/2006 για την ενδοοικογενειακή βία (Παρατηρητήριο Γ.Γ.Ο.Π.Ι.Φ. 2019) και όχι βάσει ποσοτικής-ποιοτικής ανάλυσης των γυναικοκτονιών.

¹ Γάτσας, Β. (2008), *Σωματική κακοποίηση γυναικών από τον σύντροφό τους και η αντιμετώπιση του φαινομένου από την αστυνομία*. Διδακτορική διατριβή. Αθήνα: Τμήμα Ψυχολογίας Παντείου Πανεπιστημίου Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών.

Η δυσκολία, λοιπόν, αποτύπωσης της διάστασης του φαινομένου εντείνεται από την έλλειψη δημοσιευμένων στοιχείων-ερευνών αλλά και τις πολιτικές των Μ.Μ.Ε. που επιλέγουν να προβάλλουν μόνο τις «θεαματικές» ειδήσεις ή δολοφονίες γυναικών, αποσιωπώντας άλλες, με αποτέλεσμα η καταγραφή των γυναικοκτονιών από τα εγχώρια μέσα να μην ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα.

Εντούτοις, μέσα μια πρώτη ποσοτική και ποιοτική ανάλυση έχουν εξαχθεί κάποια πρώτα ερευνητικά συμπεράσματα.

Συλλογή και ανάλυση δεδομένων: Η συλλογή δεδομένων έγινε, λαμβάνοντας υπόψη και τα ελλιπή στοιχεία της Αστυνομίας και της Γ.Γ.Ο.Π.Ι.Φ., από την αποδελτίωση διάφορων ηλεκτρονικών ειδησιογραφικών μέσων και έντυπων εφημερίδων και 2 διαδικτυακών φεμινιστικών ιστοσελίδων (Wildcat² και SexHarassMap³) και αφορά 41 γυναικοκτονίες της περιόδου από τις αρχές του 2018 έως το Μάρτιο του 2020). Το δείγμα είναι μικρό, αφορά μόνο τις γυναικοκτονίες που προβλήθηκαν στα Μ.Μ.Ε. και η έρευνα χρειάζεται να επαναληφθεί με ένα μεγαλύτερο δείγμα και να τεκμηριωθεί με επίσημα στοιχεία εξιχνιασμένων υποθέσεων (μη διαθέσιμα επί του παρόντος).

Από την ανάλυση δεδομένων προέκυψαν τα εξής σημαντικότερα ερευνητικά συμπεράσματα:

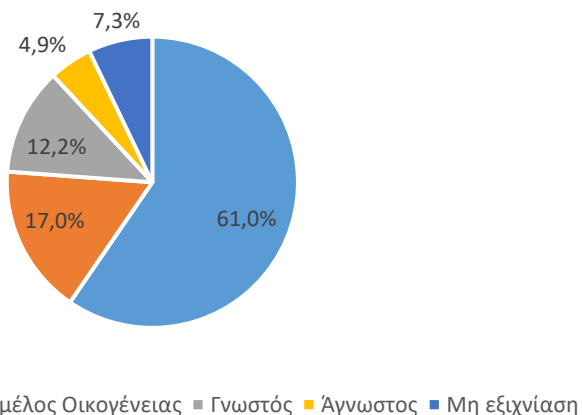
- Σχέση θύματος-δράστη: 32 γυναικοκτονίες είναι ενδο-οικογενειακές: 25 διαπράχθηκαν από τον νυν ή τέως σύζυγο/σύντροφο και οι 7 από άλλο μέλος της οικογένειας. Πιο συγκεκριμένα:

	Γυναικοκτονίες γυναικών (αποδελτίωση ΜΜΕ)	Δολοφονίες από νυν ή τέως σύζυγο/σύντροφο (Intimate Partner)	Δολοφονίες από άλλο μέλος Οικογένειας	Δολοφονίες από Γνωστό	Δολοφονίες από Άγνωστο	Δολοφονίες που δεν εξιχνιάστηκαν
2018	18	10	3	2	1	3
2019	17	12	3	1	1	
2020	6	3	1	2		

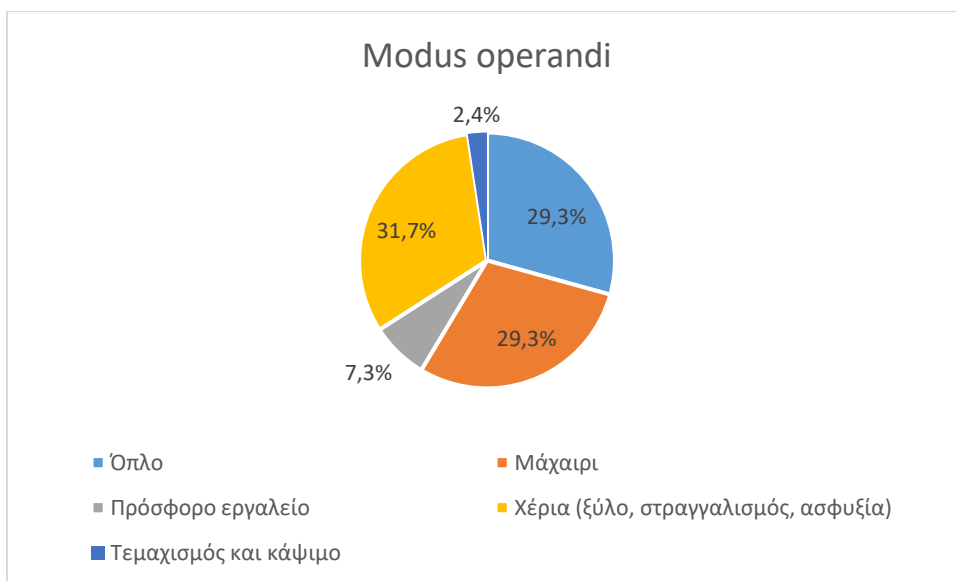
²<https://wildcatpatra.wordpress.com/category/wildcat/%ce%b5%cf%86%ce%b7%ce%bc%ce%b5%cf%81%ce%af%ce%b4%ce%b1-%ce%ba%ce%b1%cf%84%ce%b1%ce%b3%cf%81%ce%b1%cf%86%ce%ae%cf%82-%cf%83%ce%b5%ce%be%ce%b9%cf%83%cf%84%ce%b9%ce%ba%ce%ae%cf%82-%ce%b2%ce%af%ce%b1/>

³<https://www.google.com/maps/d/viewer?mid=1gGlziRKGrJlxdZiXFHfNtKydU&hl=el&ll=37.79156962222218%2C24.068633050000017&z=6>

Γυναικοκτονίες 1/1/2018-31/3/2020 Σχέση θύματος-δράστη

- Σε κάποιες περιπτώσεις το ζευγάρι ήταν σε διάσταση ή η γυναίκα είχε δηλώσει τη διάθεσή της να χωρίσει (σε 8 περιπτώσεις) και μάλιστα σε κάποιες περιπτώσεις ήταν γνωστή η ύπαρξη προηγούμενης βίας στο ζευγάρι ή την οικογένεια και οι γυναίκες είχαν κάνει καταγγελίες στις αρχές (σε 4 περιπτώσεις).
- Κίνητρα – Παράγοντες κινδύνου: Το κίνητρο της ζήλιας ή της κατοχικότητας αναφέρθηκε συχνά ως κινητήριο μοχλός των δολοφονιών (σε 12 περιπτώσεις) ενώ οι επιβαρυντικοί παράγοντες του αλκοόλ και των ναρκωτικών αναφέρθηκαν σε 8 περιπτώσεις.
- Τόπος εγκλήματος: Οι περισσότερες γυναικοκτονίες συνέβησαν στην επαρχία (28 περιπτώσεις στις 41, ήτοι ποσοστό 68%) και το σπίτι (συμπεριλαμβανομένου κάθε είδους διαμονής) ήταν ο πιο συνηθισμένος τόπος εγκλήματος (32 στις 41 περιπτώσεις, ήτοι ποσοστό 78%).
- Modus operandi: οι δράστες όταν είχαν όπλο, το χρησιμοποίησαν (σε 12 περιπτώσεις) κι όταν δεν είχαν, χρησιμοποίησαν συχνά μαχαίρια (σε 12 περιπτώσεις), πρόσφορα εργαλεία (σε 3 περιπτώσεις) και/ή τα χέρια τους, χτυπώντας, στραγγαλίζοντας ή προκαλώντας ασφυξία στις γυναίκες (σε 13 περιπτώσεις). Σε μία περίπτωση ο άντρας τεμάχισε και έκαψε τη γυναίκα μετά τη δολοφονία.

- **Ηλικία:** Ο μέσος όρος ηλικίας τόσο των δολοφονημένων γυναικών όσο και των δολοφόνων είναι γύρω στα 50 έτη, και πιο συγκεκριμένα 49 ετών για τα θύματα (15 χρονών το μικρότερο και 87 το μεγαλύτερο) και 51 για τους δράστες (20 χρονών ο μικρότερος και 90 ο μεγαλύτερος).
- Υπήρξαν αρκετές γυναικοκτονίες ηλικιωμένων γυναικών άνω των 70 ετών (7 περιπτώσεις) που μπορεί να συνδέονται με την ασθένεια του θύματος ή του δράστη ή και των δύο.
- 3 περιπτώσεις αφορούσαν δολοφονίες κατόπιν σεξουαλικής επίθεσης. Και στις 3 περιπτώσεις, οι δράστες προσπάθησαν να καλύψουν τα ίχνη τους.
- Το ποσοστό αυτοκτονιών και αποπειρών αυτοκτονιών των δραστών που έχουν οικογενειακή ή συναισθηματική σχέση με τη δολοφονημένη γυναίκα ήταν σχετικά μεγάλο (7 αυτοκτονίες και 3 απόπειρες).
- 4 γυναίκες στις 41 (ποσοστό περίπου 10%) στην Ελλάδα δολοφονήθηκαν από αστυνομικούς/στρατιωτικούς σε υπηρεσία ή συνταξιούχους που είχαν στη διάθεσή τους όπλο.
- **Εθνικότητα:** 9 θύματα και 5 δράστες ήταν μη ελληνικής καταγωγής.
- Σε όλες τις περιπτώσεις ο δράστης ήταν 1, εκτός από μία περίπτωση όπου ήταν 2.
- Από την πιθανή εξιχνίαση των ανεξιχνίαστων περιπτώσεων ή εκδίκαση των εκκρεμών υποθέσεων μπορεί να μεταβληθούν κάποια χαρακτηριστικά και ποσοστά.

Κατόπιν των ανωτέρω, φαίνεται ότι αρκετά διεθνή συμπεράσματα επιβεβαιώνονται και για την ελληνική περίπτωση, όπως ότι οι γυναίκες δολοφονούνται περισσότερο στο σπίτι τους από κάποιο οικείο πρόσωπο (νυν/τέως σύζυγο/σύντροφο και δευτερευόντως από μέλος της οικογένειάς τους) παρά από αγνώστους στο δρόμο. Μια ελληνική ιδιαιτερότητα είναι ότι η επαρχία υπεραντιπροσωπεύεται στο θλιβερό αριθμό των γυναικοκτονιών, γεγονός που φαίνεται να σχετίζεται με την πιο κλειστή-παραδοσιακή-ανδροκρατική νοοτροπία των μικρών τόπων.